

DELAVSKA POLITIKA

Izhaja dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.

Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.

Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica —

Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo.

Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega značaja stane beseda Din 1.— V oglašnem delu stane petitna enostolpna vrsta Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—. Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 55

Sobota, 14. julija 1934

Leto IX

Proti svobodnemu izkoriščanju in kartelom

Pravična razdelitev žrtev krize

Poslanci narodne skupščine so šli na počitnice. Oglasili se bodo pri volilcih in poročali o današnjem gospodarskem in političnem stanju v državi. Izvedeli bodo nedvomno marsikaj od volilcev, ker je splošna kriza huda, dasi govorimo in pišemo malo o njej. Tak shod je priredil minister Juraj Demetrovič v Prijedoru na Hrvatskem. Demetrovič je sedaj minister trgovine in industrije.

Gospod minister je na tem zborovanju omenjal poleg važnega kmetiškega vprašanja še nekatere važne, lahko rečemo, načelno važne stvari, ki so morda le njegovi osebni nazori, ki pa bi v praksi bili eminentne važnosti za splošni zdravjši progres — domovine. Poudaril je, da sta se industrija in obrt pritoževali, ker se je izdal zakon v zaščito kmeta. Kmet namreč ne izpolnjuje svojih obvez, banke ne izplačujejo denarja, zato so pričeli iskati zaščite tudi industriji in obrtniki, zadrage itd. Vlada, pravi minister dalje,

pa mora voditi računa pri reševanju teh vprašanj z vsemi, kako bi vsi bolje živeli. Vsi moramo nositi žrtve, da preblemo zlo. Žrtve je treba pravično razdeliti na celoto sorazmerno s posameznimi silami v državi.

Treba je znižati obresti kmetom, vlada pa hoče delati tudi na to, da se splošne cene približajo cenam kmetijskih dohodkov ter zaradi tega ukreniti, da se odpravijo pretirane cene proizvodov karteliranih tovarn.

Minister je obljubil, da ti ukrepi pridejo že jeseni do rešitve. Vprašanje regulacije kartelov je po izjavi ministra precej dozorelo.

Za karte se uvede stroga državna kontrola.

Snovati se bodo smeli v bodoče karteli le na podlagi pismenih pogodb, ki se absolutno morajo registrirati pri ministru trgovine in industrije. Ustneno sklenjeni ali tajni karteli bodo kaznjivi.

Minister bo smel karte razpustiti, izpremeniti pogodbo in po svojem preudarku regulirati cene ter odrediti maksimalne cen, če bi to zahteval javni interes.

V ministrovih izjavah sta povedani dve važni načeli. Prvo je,

da se morajo žrtve krize razdeliti po moči žrtvovanja,

to je, cilj mora biti, da v krizi žrtvuje vsak po svojih močeh. Kdor nima nič ali premalo, ne more nič žrtvovati; kdor pa ima dovolj ali preveč, posest, kapital, eksploataciji, ti bi morali nositi največ, če ne vse žrtve. Delavci in nameščenci, mali kmetje in obrtniki niti za življenje nimajo in že s tem žrtvujejo. Žrtvovati bi morali oni, ki premalo žrtvujejo, kateri imajo ali jim ostaja dobiček. To bi bila pravična razdelitev žrtev krize.

Draginjo povzročajo karteli in svobodna eksploatacija narodov. Že leta in leta poudarja delavstvo, da so karteli izkoriščevalni stroji v škodo konzumentov. Karteli diktirajo cene blagu. In ker imajo ta namen, se giblje vse njih delovanje v tej smeri, da izsesajo iz naroda čimveč življenjskega mozga in gospodarske sile. Zakon o kartelih in do-

Jubilej kapitalističnega zločina

14. VII. 1914—14. VII. 1934

Trideset, štirideset let se je imperialistični kapitalizem v Evropi pripravljal; oboroževal se je in spletkaril, hujskal narode med seboj in jih varal.

Umor v Sarajevu je izprožil krvavi valjar svetovne vojne, dasi je bila v mali Srbiji, kateri so krivoma očitali umor, pripravljena dati zadoščenje. Ne! Zahtevali so najsramotnejše ponižanje od Srbije, da se jim ne bi izmuznil razlog za pričetek vojne. Krvave vojne!

Vojna je pomorila 15. morda indirektno 20 milijonov ljudi. In posledice te vojne? Posledice more dalje, 20 milijonov nezaposlenih strda in hira, mnogo milijonov ljudi pa hira in propada zaradi eminentno slabjšega socialnega položaja. Na pohodu je izumiranje in degeneracija človeštva.

Po vojni smo kazali na grozovite posledice vojne in zgražali se nad njimi. Pet let je vse svetovno časopisje klicalo po trajnem miru in razorožitvi, po sporazumu med narodi in sodelovanju.

Varanje?

Danes pa isto časopisje neti ne zaupanje med narodi. Prišli so na površje demagogi, ki poznajo samo dve besedi: šovinizem in revanžo. Demokracije po nekaterih državah ni in te izzivajo tudi demokratične dr-

žave k pripravam za obrambo. Tako pravijo. O sporazumu nočejo ničesar slišati in nove vojne politične zveze snujejo. Kakor pred vojno.

Kdo je za vso to politiko? Za to politiko je naš stari znanec, predvsem oboroževalni kapitalizem, ki je ogromen in ima ob pripravah na vojno in v vojni najbogatejšo žetev. Ta ne dopušča razorožitve, ta hoče živeti in uživati od sporov med narodi. Pod to moro ječi ves civilizirani svet.

Vrnimo se nazaj k lepemu geslu trajen mir in sporazum med narodi. Vrnimo se nazaj k demokraciji. Vsaj vendar ni mogoče, da bi že bili pozabili na zločinsko vojno in nje posledice? Zakaj bi poslušali šovinistične hujskače in vojne špekulante? Svoje zdravo mišljenje imamo, svoj zdrav razum!

Zato naj nam bo »jubilej« največjega zločina opomin in svarilo. Opo-min, da nikdar ne pozabimo borbe proti vojnemu hujskaštvu, in svarilo, da ne poslušamo sirenskih glasov, ki šovinistično hujskajo narode med seboj in hočejo s prozorno demagogijo prepričati sporazum med narodi.

Mir za vsako ceno!

Dovolj zločinov je bilo v svetovni vojni in dovolj težke so nje socialne posledice.

»Histerični barbar«

„Rdeči“ general Schleicher o sebi

General Schleicher, ki ga je dal ustreliti, je pojasnil nekemu Angležu svoje namere marca meseca 1933. Schleicher je povedal ta mnenja kmalu nato, ko je demisioniral kot kancler.

General Schleicher je imel namen predvsem oslabiti Hitlerja, ki se je dvigal zaradi nesposobnosti in bejzljivosti republikancev. Nisem ne kapitalist ne protikapitalist, je rekel, toda vem, da je v našem gospodarskem sistemu nekaj gnilega; bil sem in sem prepričan, da se mora socializem uveljaviti. Hotel sem preprečiti, da bi socializem nepravilno pogodil. Kot vojak vem, da je vojska orodje varnosti. Z bajonetom se more le malo časa vladati. Proti delavskemu razredu ni mogoče vladati in dolgo tudi ne brez njega. Moj cilj je bil, ustanovitev socialne države, ki mora biti dovolj močna, ki se naj uveljavlja po svoji poštenosti. Prišel je pa škandal. Takozvano vzhodno pomoč so pobasali namesto ubogih kmetov veleposestniki, da so izbolj-

bra javna kontrola nad njimi je nujnost dobe.

Sem spada tudi

zakon o minimalnih plačah.

Najprej eksistenčni minimum in dovolj življenjskih pomočkov, potem bodo lažje prenašali žrtve krize tudi medzni ljudje. Prava žrtve krize so nezaposleni in oni, ki nimajo dovolj pomočkov za eksistenco. Za one, ki se valjajo v bogastvu in ogromnih dohodkih, prispevajo za žrtve krize le drobci, ki ga niti ne čutijo. Siromašni pa v krizi fizično in duhovno propadajo. To je večja žrtve!

šali svoja veleposestva, kmeti pa niso dobili nič. Tatove je bilo treba kaznovati, da s tem pokaže vlada svojo poštenost in svojo jakost narodu. Uvedel sem strogo preiskavo. Ogromno dokaznega materiala sem imel. Mislim, da bodo volitve prinesle izpremembo. Hitlerja se nisem bal; število njegovih volilcev je padlo pri novembarskih volitvah (1932) za dva milijona in poštene volitve pod mojim vodstvom v marcu in z mojim programom bi bil Hitler izgubil nadaljnje tri milijone volilcev. Njega agitacija je bila komedija in izgubil bi bil. Tu je posegel vmes pl. Papen, ki je bil eden mojih najstarejših prijateljev in čeprav so me svarili pred njim, sem mislil, da je osebno lojalni. Izkazal se je pa kot izdajalec, enako kot Judež Iškarijot, čeprav se je hlinil svetnika. Moji sodelavci, ki mu niso zaupali, so ga opazovali in izsledili, da se pogaja s Hitlerjem v vili barona Schröderja. Povabil sem ga in naravnost vprašal: Z ozirom na najino staro prijateljstvo te rotim, da si mi odkrito srčen. Kaj pomeni razgovor s Hitlerjem? Kakšna zahrbtnost se skriva za tem? Papen je pograbil mojo roko, jo stresel, mi pogledal ostro v oči in odgovoril: »Kurt, v imenu najinega starega prijateljstva in s častno besedo kot častnik in mož ti prisegam, da ne bom nikdar napravil koraka proti tebi ali proti vladi, ki ji predseduješ, ali tak korak odobravaj.«

Neumen sem bil in mu veroval ter takoj prihodnji dan odredil priprave za volitve. Ustvaril sem najboljšo sporazumevanje med vsemi strokovnimi organizacijami, socialnodemokratskimi in drugimi strankami. Potem sem stopil k Hin-

denburgu in mu rekel, da razpusti državni zbor, ker sem siguren, da dobim večino, ki bo čuvala zakon, red in poštenost.

Začudil sem se pa, ko je predsednik izjavil, da parlamenta ne bo razpustil, da pa naj odstopim od vlade, čeprav demisije nisem ponudil. Protestiral sem, Hindenburg me je odslovil, češ, da sem napravil zmedo v državni brambi.

Junkerji (veleposest.) so se ustrašili, da bom razkril škandal z vzhodno pomočjo. Papen, ki se je prodal Hitlerju, jih je prepričal, da se da škandal prikriti samo takrat, če postane Hitler kancler. Njegovi prijatelji so mu pomagali starega predsednika o tem prepričati in nalagati, da sem nameraval izvesti z državno brambo državni udar. Odiš sem moral: v zadnjem trenutku so mi odvzeli vse pomočke in ne morem početi drugega kakor čakati. Nemško ljudstvo je preveliko, da bi ga histerični barbar, kakor Hitler, popolnoma uničil.

Še 3 dni pred umorom se je Schleicherjev prijatelj razgovarjal s prijateljem v Parizu in mu rekel, da je prepričan, da pride prav kmalu čas, da se uvede kratka vojaška diktatura in potem socialna država.

Prijatelj je imel pomislek, da Hitler o teh namerah ve in da utegne iti za Schleicherjevo glavo.

Ta mu je pa odgovoril: Ne, nikakor ne, ne bodo se ga upali dotekniti ...

Za razvoj nemških dogodkov je to važen dokument. Prav posebno priporočilo je pa za tiste, ki povečujejo »vrlino« von Papena (ti so bili pa do poslednjega časa naši klerikalci, Op. ur.)

Vzhodni Locarno?

Francoski zunanji minister Barthou je bil te dni v Londonu. Poizkusil je pridobiti Anglijo, da bo podpisala tezo evropskih nenapadalnih paktov. Poročila pravijo, da Anglija ne bo v tem vprašanju le nevtalna, marveč bo akcijo podprla. Najprej bo Anglija intervenirala v Berlinu in Rimu, da ju pridobi za ta koncept.

Nenapadalne pakte naj bi predvsem sklenila vsaka država s sosednjimi državami. Velešli in Rusija pa naj bi ščitili v glavnem vzhodno in zahodno mejo. Po tem paktu bi se moral preprečiti vsak neutemeljeni napad ter poiskati vse možnosti mirnega sporazuma v spornih vprašanjih.

Jamstvo za izvajanje paktov bi prevzeli Francija in Anglija.

Z novim vzhodnim paktom se znatno zmanjša vpliv Italije v srednji Evropi, ki bo morala hote ali ne hote — sodelovati. Pakt ima sicer idealen namen preprečiti vojne, a obenem ohraniti politični status quo z ozirom na tendenco po izpremembi mirovnih pogodb. Vsaj deloma se pa utegne odstraniti tudi neposredna vojna nevarnost. Jasno pa je, da se bodo tudi po sklenitvi tega pakta dalje ustvarjali politični bloki, ki bi se dali preprečiti le s popolnim sporazumom med narodi.

Atentat na Hitlerja

Dne 29. m. m. je bil izvršen atentat na kanclerja Hitlerja, ko je v Essenu pregledoval delavsko taborišče. Neki delavec je oddal nanj dva revolverska strela, pa ga ni zadel. — Nato je izdal Hitler znani odlok — morije svojih prijateljev in nasprotnikov.

Olimpijada čehoslovaškega delavstva

Revija njegove moči in zavesti. — 60.000 delavskih telovadcev, telovadk in naraščaja. — 120.000 gledalcev

III. delavska olimpijada v Pragi je bila velika in mogočna manifestacija čehoslovaškega socialističnega proletarijata, manifestacija njegove zavednosti, njegove moči in vpliva v državi. Njen veliki pomen leži zlasti v tem, da se je vršila v času, ko so se pojavili v Evropi prvi očitni znaki razkroja v fašističnem gibanju. Medtem, ko se fašizmu izpodmika tla pod nogami, je marksizem slavil v Pragi svoj novi triumf. Velikanske manifestacije preteklega tedna v glavnem mestu republike, ki jih je zaključil veličastni spreved strumnih delavskih telovadcev in telovadkinj, mladine in sportnikov skozi mogočne spalirje občinstva, in nad vse posrečeni nastop desetisočev sodelujočih na stadionu, so en sam nepobiten dokaz nezlomljive sile in moči marksističnega socializma.

Zanimiva in važna pa je bila ta olimpijada tudi še z druge strani. Dala nam je praktičen odgovor na vprašanje glede odnosa delavskega razreda do države. Ta odgovor je pozitiven, na veliko žalost vseh tistih, ki vidijo v marksističnem delavstvu samo protidržaven element in s tega vidika usmerjajo tudi svojo politiko — proti delavstvu. Čehoslovaško delavstvo preveva globoka državljanska zavest, ker čuti, da je politično enakopravno, da uživa državno zaščito v boju za svoje socialne pravice in da država s svojim aparatom ni in ne bo ovira v boju delavskega razreda za nov družabni red, ki bo zagotovil slehernemu človeku, poleg politične, tudi gospodarsko, socialno in kulturno enakopravnost. Socialistično delavstvo v Čehoslovaški republiki je važen činitelj, sodočujoč faktor v državnih vprašanjih, na katerem gradi država svojo bodočnost. Ker vlada tak odnos med delavskim razredom in državo, kjer prestane biti država domena gospodarske in socialne privilegirane manjšine, tam seveda tudi državni aparat služi delavskemu razredu, če ne izključno, pa vsaj v isti meri kot vsem ostalim državljanom. Kakor tudi zveni...
Čudno in nepojmljivo, tako samo ob sebi umevno se zdi čehoslovaškemu proletarijatu, da je v okviru delavske olimpijade, v senci vihajočih rdečih zastav, tega simbola mednarodne delavske solidarnosti in revolucionarnega socializma nastopila tudi čehoslovaška armada

pred očmi stotisočev gledalcev in predstavnikov tujih držav, da je generaliteta navzoča na stadionu ob sviranju Internationale ali delavske himne vedno znova vstajala raz sedežev, da je vojni minister ploskal sceni, ki so jo predvajali plzenski delavski telovadci, prikazujoči poslednji odločilni boj med delom in kapitalizmom, v katerem (ob pokanju petard) obleži na bojišču mnogo mrtvih delavcev, dokler ostali z nasokom ne zavzamejo zadnje postojanke in nato ob sviranju Internationale z rdečo zastavo na čelu odkorakajo.

Ta državljanska zavest pa ni lastna samo čehoslovaškemu delavcu, ampak tudi delavstvu velike nemške narodne manjšine, ki je v nedeljskem dopoldanskem sprevedu stopalo za ogromnim, čez celo cesto segajočim transparentom, z napisom: Es lebe Masaryk!

Masaryk je danes nekaj posebnega, simbol čehoslovaške republike, ki je postavila načelo demokracije in socialne pravičnosti za svojo osnovo. Iz revolucije rojena, vidi republika svojo bodočnost v revolucionarnem progresu, v preobraževanju družbe, njenih ustanov in odnosov.

Dečji dan

Prvi dan III. čehoslovaške delavske olimpijade je bil posvečen najmlajšim v vrstah delavskega razreda, delavskim otrokom. 1. julija se je zbralo v Pragi okoli 20.000 malčev, ki so korakali po praških ulicah in nato nastopili na stadionu pred očmi okroglo 60.000 gledalcev. Dosegli so velik uspeh in želi splošno priznanje.

Tekmovanja

Ves teden so se nato vršile najrazličnejše tekme v stadionu. Tekmovali so telovadci in sportniki v najrazličnejših disciplinah.

Telovadni nastop delavske mladine

Drugi veliki dan olimpijade je bil 5. julija. Popoldne so nastopili v stadionu moški in ženski telovadni naraščaj ter delavski skavti. Prireditve se je udeležilo okroglo 100.000 gledalcev, ki so vzhičeni sledili vzornemu telovadnemu nastopu delavske mladine. Skupno je nastopilo 4000 deklic in prav toliko dečkov ter okoli 1000 delavskih skavtov.

Ogromna bakljada rdeče mladeži pred Husov spomenik

Istega dne zvečer, na samo proslavo obletnice smrti velikega čehskega narodnega prepoveditelja Jana Husa se je vila po praških ulicah ogromna bakljada rdeče mladeži pred Husov spomenik na Staromestnem trgu. Mladina je korakala v sprevedu v osmerostopih, z bakljami v rokah, nepretrgano pol ure. Izpred občinske hiše so nato govorili razni govorniki, pozivajoč mladino, da naj se z enakim zanosom kot mučenik Hus bori za svobodo verskega prepričanja, za svobodo sploh, za demokracijo in socializem ter proti vsem poizkusom fašizma, ki hoče zaslužiti človeka. Proslava je končala med nepopisnim navdušenjem udeležencev te pomembne manifestacije.

59 posebnih vlakov

Med tem so vlaki dovažali vedno nove množice v Prago. Namesto napovedanih 33 posebnih vlakov jih je prišlo 59.

Triumfalni pohod 60.000

Nedelja, dne 8. julija je bila zaključni dan olimpijade. Zgodaj zjutraj so oživele praške ulice. Od vseh koncev in krajev so vreli telovadci in telovadkinje, naraščaj in deca na določena zbirališča, odkoder so v dolgih kolonah odkorakali na določena jim mesta, da se uvrste v spreved.

Spreved je začel v zgornji Fochovi trdi. Na čelu spreveda so korakali reditelji, za njimi so nosili veliko zastavo republike, nato so se uvrstili v spreved češki legionarji, predstavniki delavskega gibanja in za njimi inozemske delegacije iz Amerike in 14 drugih držav Evrope po abecednem redu. Jugoslovani smo bili posebno toplo pozdravljeni, istotako avstrijski šubindlerji. Za inozemci so prišle mnogobrojne kolone naraščaja in telovadcev ter telovadk nemške delavske telovadne in sportne zveze iz Ustja. Končno pa naraščaj in telovadci in telovadke delavskih telovadnih enot. V sprevedu so nosili na stotine zastav, mnogo je bilo tudi delavskih godb, narodnih noš itd.

Veličastni spreved se je vil med nepopisnim navdušenjem občinstva, ki je tvorilo gost spalir na obeh straneh ceste, na prostrani Staromestni

trg, ki je bil kmalu napolnjen z vsemi stranskimi ulicami vred.

Spreved je trajal triinpol ure. Izpred rotovža je nato pozdravil župan Baxa, potem predsednik DTJ posl. Hummelhans in pa predsednik socialnodemokratske stranke posl. Hampl, ki je zlasti povdaril veliki politični pomen olimpijade.

Ogromna prireditve v stadionu

Popoldanski prireditvi v stadionu je prisostvovalo 120.000 gledalcev. Delavsko sportno internacionalo je zastopal s. Deutsch, socialistično delavsko internacionalo pa s. Vandervelde.

Program je pričel ob 3. uri. Prvo je nastopilo vojaštvo (in nato še dvakrat). Sledila je predaja prapora palestinskih telovadcev čehoslovaškim DTJ. Za njimi so švicarji pokazali svoje eksaktno znanje na drogu, ameriški češki delavci so nastopili s prostimi vajami, belgijci pa z orodno telovadbo, pri kateri so pokazali veliko spretnost.

Zelo impozantne so bile vaje 5300 telovadcev in telovadkinj plzenskega okrožja, s katerimi so nastopajoči simbolizirali poslednji boj med delom in kapitalom, ki konča z zmago proletarijata. Ljubki so bili narodni plesi telovadkinj iz Ustja, mnogo pohvale pa so želi tudi nemški delavski telovadci (320), ki so nastopili z velikimi rdečimi zastavami. 7000 telovadkinj in 8000 telovadcev je nastopilo s prostimi vajami. Njihov nastop je bil nadvse veličasten. Očesu gledalca se je nudi izreden užitek pri pogledu na valujočo maso telovadcev in telovadkinj, v njihovih raznobarnih krojih.

»Osvoboditev dela«

je naslov gledališkega komada, ki so ga uprizorili za zaključek olimpijade. Prikazuje nam boj proletarijata proti racionaliziranemu kapitalizmu z vsemi njegovimi posledicami (zlasti ogromno brezposelnost) in končno osvoboditev dela s prevedbo produkcijskih sredstev v skupno last.

Še le ob 9. uri zvečer je zaključila olimpijada, ki je bila gotovo ena najbolj pomembnih delavskih prireditvev zadnjih let za dviganje delavske zavesti in podžiganje delavskega bojevnega duha. Čehoslovaškemu delavstvu priznanje in čast!

Janez Samojov:

„Zdravo vsi vi milijoni...“

(Mimobežne beležke z izletniškega vlaka Jeseniških kovinarjev.)

Oj čulite delavskih množic korak, da žemlja pod njimi odmeva težko...

Ljubljana. Glavni kolodvor. Sonce sije, da blešče okna kurilnice na nasprotni strani perona kakor vodna gladina. Na peronu stojimo vsi nestrpi, gledamo na veliko uro, kjer vsako minuto poskoči kazalec, odganjajoč čas v večnost, gledamo na žepne ure in se izprašujemo:

»Kaj?... Zamuda?... Morali bi že biti tu.«

Mesto odgovora gledamo po progi proti gorenjski strani, v pričakovanju, nestrpni. Službujoči železniški uradnik stopi na tir. Rdečo čepico popravi in pogleda po progi. Tam na progi iz gorenjske strani se zdajci pojavi lokomotiva. Iz dimnika puha dim za dimom... Dolga vrsta vozov, vsi ovenčani z zelenjem in cvetjem ji slede in iz neštetih oken gledajo radovedno pozdravljajoče oči, veseli obrazi, mahajoče roke jesenjskega delavstva — kovinarjev, sodrugov in sodružic.

Oblastna konferenca kovinarjev Saveza Metalskih Rudnikov Jugoslavije je v Celju. In zakaj bi ne šli, če že ne vsi kovinarji iz Jesenic, Javornika, Dobrave... pa vsaj en del, da si ogledamo Celje, da pozdravimo sotrpine in sodruga tam v Celju, da skupno zapojemo naše pesmi v pozdrav sebi in vsem, ki so dobre proletarske volje.

»Družnost, družnost,« so odmevali vzkliki iz vseh oken, s perona in od vsepovsod. Delavska kovinarska godba, 35 po številu, je izstopila iz vagona. Svetli instrumenti, mladosten, samozavest vzbujajoči krog godbenikov, je nudi lepno sliko med pisano množico na peronu ob ovenčanem posebnem vlaku. Instrumenti so se dotaknili ustnice godbenikov kakor usta dekleta in akordi himne: »Družnost, dragi nam sodrug!...« so zadoneli na peronu in vse naokrog...

Mi pa smo stiskali roke drug drugemu in se pozdravljali: »Družnost!«

Vlak se je premaknil... Zaškrtale so tračnice... Tiho je postalo na peronu. Skozi okna vagonov pa so se gledale oči, dolgi vlak, ki je kakor okrašen trak, izginjal nekje v daljavi... Lokomotiva je, kakor samozavesten gospodar, vlekla vagono vedno naprej, nevzdržno in kazala vsem neprestano nove kraje ob Savi, polja, hiše, gozdove in skalovje. In povsod so nas, molče sicer, a izrazito pozdravljali sadovi dela žuljavih rok, tistih, ki vse ustvarjajo, ki orjejo in sejejo, da lahko žanjejo mnogi, ki nočejo orati in sejati.

In vstala je pesem, sprva tiha, rahla, akordji so vstajali in silili skozi odprta okna na plan

Zapojte delu zdaj na glas:
Delu slava, čast, oblast!
Kar človek dobrega ima,
kar mu je v ponos in čast,
vse njemu skrb in delo da.
Zato zapojmo vsi na glas,
delu slava, čast, oblast!

Mimo revirjev, rudnikov Zagorja, Trbovelj, Hrastnika, mimo visokih hribov, pod katerimi kopljejo premog rudarji, mimo sajastih hiš in oken, brzi vlak. Skozi okna vagonov pa odmeva pozdrav Javorniške »Svobode«:

Vi milijoni brez števila,
v roveh, gozdéh, mestéh, vaséh,
ki tlači vas profita sila,
ki mamonu ste v posmél,
hej, čujte glas rešitve vsi!
Da proletar svoboden vstane
v MI krepák se naj spoji!

»Celje.«

Vlak je obstal. Tam na desni, na tistem hribu so nas mirko geldale razvaline grada Celjskih grofov, kakor da so spoznale prihajajočega, ki je že nekoč bil in sedaj spet prihaja.

»Ej,« je rekel nek kovinar poleg mene, ko se je ozrl na razvaline, »tlačanstva je že davno konec.«

Drugi zraven njega pa je rekel pomembno:

»Razvaline so še ostale. In niso brez ovire napredku.«

»Tudi teh bo kmalu konec,« je pripomnil pravkar iz vagona stopajoči, »z izrastki vred...«

Na ulici pred kolodvorom narašča val množice, 800, 1000 ljudi. Na levi strani, na trotoarju, pa je iz gruč Celjanov zdajci zadonela pesem, zvočno, harmonično, pozdravljajoče:

»Zdravi, dragi nam sodrug,
hajd za dela čast v boj!
Solidarnim in pogumnim
sveti vedno zmage soj —
Zdravi nam vi naši bratje,
ki po boju hrepené,
naše pesmi naš donjio
vsem, ki še za kruh trpé...«

Svečano razpolženje nas je obšlo s tisto prijazno močjo, ki prisili roke, da odkrijejo glave. Celjski »Svobodaši« so sprejemali svoje sodruga z Jesenic, Javornika in Dobrave s pozdravno pesmijo.

Kovinar, možak polnih moških let, zagorelega obraza, je spregovoril. Njegov glas je prijateljski objemal vso množico in njegove besede so bile kakor bi roka stresala roko v zanosu, prijateljstvu in zavesti, da smo eno, kakor bi nam, izmučenim, natakala močnega vina in nas objemala kot rodne brate. Ko je končal in so prenehali klicati odobravanja, je zadonela pesem, nova, zvočno, dinamično valovajoče, prepričajoče:

»Vstanite bratje, urno, smelo,
rešitve že se bliža čas,
neznani nam bodi vsaki strah.
Bodočnost bodi naša volja,
naj beda več nas ne mori:
To bodi naša čvrsta volja...
Hej, proletarji v vrste smelo,
glej prapor naš, čuj bobna glas,
ki na mejdan že kliče nas...«

Toman z Jesenic, tajnik organizacije SMRJ, pa je govoril odzdravne besede, kakor govori svoj k svojim in kriknil:

»Naprej v boj za goli obstoj našega in vsega delavstva!«

Zašumelo je v množicah, kakor če veter zganje košate vrhove dreves v mogočnih gozdovih, instrumenti godbe so zablesčali v zahajajočem soncu in godba kovinarjev je kakor trombe, oznanjajoči vstajenje, zaigrala, da je odmevalo in odjekalo po vseh ulicah Celja in hitelo tja k razvalinam nekdanjega grofov Celjskih, kakor bi govorilo:

»MI smo to, MI, z našo mlado, silno močjo, ki smo nekoč strli vas...«

Zvečer je bil v mestnem parku koncert. Po potih parka, na klopih je šumela množica poslušalcev, nad 1500 oseb. Delavska kovinarska godba je igrala. Akordi so se izlivali v krasne zvoke, dinamično se vzpenjali v širino, poljemali pianissimo, kakor da se pogovarjalo s tihim šepetom listov v nočni pravljici in okolico. Ploskanje je obsevalo paviljon in okolico. Ploskanje je stresalo spavajoče listje dreves in zdelo se je človeku, kakor da so oživele vse še nepoznane sile življenja. Vmes je pevski zbor celjske »Svobode« pel delavske pesmi, da so akordi krasno intoniranega zbora plaval nad nami ter božali naša ušesa z neverjetno prisrčnostjo, zanosom in slastjo spoznavanja, da smo to MI, se spreminjali v krik lunaški in vzpodbujajoči.

»Krasen zbor,« je bilo slišati med poslušalci. »Svobodaši?... Sami delavci?... Kdaj le imajo čas, da se vadijo?«

In zdelo se mi je, da začudeno majejo z glavami tisti čudeči poslušalci, kako je mogoče, da tudi ti, ki delajo trdo za vsakdanji skromen kosček kruha, zmorejo tako veliko umetniško delo.

»A kdo so ti?... Čigav pevski zbor je pa to?«

Kakor da so zazvenele strune na harfi, je zapel neki drugi zbor, čisto in harmonično zlito, da se je čutilo celo v dihanju poslušalcev presenečenje. Vokalizacija je bila tako brezhibna, da se je razumela le herna beseda, dinamika tako obvladujoča, da je bilo, kakor da se nekdaj igra z glasovi brez truda in napora. V parku je nastala grobna tišina, 1500 ljudi je prenehalo dihati.

Doma in po svetu

Tesla in njegovi smrtni žarki. Tesla, 78 letni učenjak v Ameriki, je odkril žarke, ki vplivajo na daljavo 90 km. Če odkritje pride v prakso, bo sploh vsaka vojna nemogoča, ker bo mogoče na veliko razdaljo pomoriti vsa živa bitja.

Novi prometni minister. Prometni minister Milosavljevič v beograjski vladi je odstopil ter je bil na njegovo mesto imenovan vpokojeni pomočnik tega ministrstva Ognjeslav Kuzmanović.

Profesorski kongres v Banialuki o verskem pouku na srednjih šolah. Na profesorskem kongresu v Banialuki se je vršila obširna debata o verskem pouku na srednjih šolah. Velika večina je bila mnenja, da je vsaj v višjih razredih preveč tega pouka. Pedagoško pouk tudi ni na višku, ker se deli pouk na več delov enega in istega razreda.

Društveni dom novinarjev v Beogradu. V nedeljo bodo položili v Beogradu temeljni kamen za nov društveni dom, ki gradi sekcija JNU. Nova stavba se bo nahajala v Frankovanski ulici.

Avstrijski kancler dr. Dollfuss izpreminja svojo vladu. Podal je ostavko. Dollfuss bo imel v novi vladi pet ministrstev (predsedstvo, zunanje, javno varnost, kmetijstvo in državno brambo). — Podkancler bo knez Starhemberg. Kancler napoveduje ofenzivo proti nacionalnim socialistom. Po dogodkih v Nemčiji in razpustu avstrijske legije v Nemčiji se nadeja, da bo kot diktator zatrl nacionalne fašiste.

Erich Muhsam, nemški socialno-demokratski pisatelj, ki se je nahajal od marca meseca 1933 v zaporu brez obtožbe, se je obesil. Če je mož po pldrugem letu krivične ječe res sam končal svoje življenje, je moral prej prestati nedvomno hude muke.

Torglerja so ubili v ječi? Še pred par dnevi so se vršile v Londonu in New Yorku manifestacije levičarsko usmerjenega delavstva, v katerih se je zahtevalo od nemške vlade, da Torglerja izpusti iz ječe, v kateri so ga še vedno držali, čeprav je bil v procesu radi požiga Reichstaga oproščen vsake dejanske krivde. Ubili so ga, ker jim je bil napoti, ker je preveč vedel, ravnotako, kakor so morali izginiti Röhm, Heines in Ernst, ker so preveč vedeli o tem, kako je bil zažgan Reichstag. (Uradno se iz Berlina vest o Torglerjevi smrti demantira.)

da ne presliši nobenega akorda. Izpod paviliona pa so lili glasovi pesni:

»Le naprej brez bojazni,
naj izgine duha noč.
Ze se bliža dan prijazni,
že izginja robstva moč.

Javorniška »Svoboda«. Bila je javorniška »Svoboda«. Kovinarji. Šepetanje je bilo med poslušalci kakor, da si pripovedujejo nenavadno novico, nato pa ploskanje in odobravanje in vzkliki: »Živijo, Svoboda!«, »živijo svobodaši!«.

»Oj čujte delavskih množic korak...« je odmevala pesem.

Nedeljski shod celjskega proletarijata, sklican od jeseniških kovinarjev, je bila manifestacija. Zahteva po veljavnosti in izvrševanju socialnih zakonov, da se delavca smatra brezpogojno kot državljana, na katerega plečih slone vsa bremena. Gorje, če bodo ta pleča prisiljena stresti s svojih ramen ta bremena. Bil je krik in klic vsem, ki še ne vedo, da je moč proletarijata v njih samih, da je skrajni čas, da stopijo pod prapor proletarskega MI.

Ko je zvečer vlak peljal jeseničane iz Celja domov, so ga delavci v Trbovljah pozdravili kot sotrpini in bratje svojega sotrpina in brata. Množica rudarjev, ki je polnila prostor pred postajo in na postaji je pozdravljala, kakor so pozdravljali in pozdravljajo vsi orači nove svetlejši dobe človečanstva. In ko je vlak zapuščal Trbovlje, je orila pesem in godba je igrala:

Zdravo vsi vi, milijoni,
proletarci zdravi nam.
Vedno krasni zvezi naši
biti zvesti hočemo,
za pravico vse življenje
stati hočemo krepko.

Le dirjal vlak v temno noč, trgal jo in nosi svetlobo. A ti proletarijat, bodi močan, vztrajen, solidaren, svobodo ustvarjajoči gigant...

Rudarji zopet na delu

Zahvala vsem, ki so rudarjem pomagali

V torek, dne 10. t. m. je pričelo v revirjih Trboveljske prem. družbe zopet normalno delo (če odštejemo praznovalne dneve). Rudarji so imeli še štiri dni prosto, da si fizično nekoliko pomorejo.

Pri tej priliki smatramo za svojo dolžnost, da izrečemo javno zahvalo vsem, ki so kaj darovali obnemoglim rudarjem; vsem, ki so skrbeli za nje, pri čemer ne smemo

prezreti naših vrlih zdravnikov, med katerimi se je najbolj odlikoval g. dr. Logar v Zagorju.

Zato še enkrat najlepša hvala v imenu vseh rudarjev vsem tistim, ki so v tem težkem boju z njimi čutili in jim pomagali posredno ali neposredno do uspeha in tolažili boleča srca obupanih žen in tešili jok nedolžnih otrok.

Akcijski odbor.

Ljubljana

Ljubljanski trgovci so jako pametni ljudje. Ob uvedbi obrtnega zakona so se prvi izkazali ljubljanski trgovci kot veliki prijatelji svojih nameščenecv. Odpovedali so vsem nameščencem službo in jih z drugo okrožnico iznova namestili. S tem so hoteli odjesti nameščencem daljši odpovedni rok in eventualno odškodnino. Seveda je bil ta prefrigan korak nezakonit, kar se je pokazalo na velikem nežaku, ki ga je sklicala podružnica Zveze privatnih nameščenecv Jugoslavije v Ljubljani. V zadnjem času so pa ti modri gospodje prišli zopet na novo originalno idejo. Uvedli so po nekaterih obratih

mesečna potrdila, s katerimi nameščenci potrjujejo, da so s prejemom plače popolnoma izplačani in jim delodajalec nič drugega ne dolguje. Zakaj so ta potrdila uvedli? V ljubljanskih trgovinah (mnogih) delajo nameščenci mnogo čez čas in bi utegnili kdaj zahtevati 50 odstotno odškodnino za nadurno delo. Podjetniki mislijo, da nameščencem ta potrdila jemljejo to pravico. Ali tudi to ne bo držalo. Nameščenci morajo podpisati potrdila pod pritiskom in tudi sicer noben slabši dogovor ne more ovreči zakonitih določb. Ali niso premeteni ti ljudje?

Maribor

Predavanje o poteku III. delavske olimpijade v Pragi. V sredo, dne 18. t. m. se bo vršilo v dvorani Delavske zbornice pod okriljem »Svobode« predavanje o poteku III. delavske olimpijade, ki se je vršila minuli teden v Pragi. Predavanje se bo vršilo na željo številnih sodrugov in sodružic, ki jim ni bilo mogoče prisostvovati tej močnejši delavski manifestaciji in bo spremljana s številnimi slikami o poteku te prireditve. Začetek ob 20. uri. Vstopnine ni. Priidite polnoštevilno.

Novi šef mestne policije. Dosedanji predstojnik mestne policije g. dr. Hacin je bil na lastno prošnjo premeščen k banski upravi v Ljubljano. Za novega šefa mestne policije v Mariboru je bil imenovan g. Svetislav Radošević iz Sente, ki je dne 10. t. m. prispel na svoje novo službeno mesto.

Radi poverbe večje vsote denarja je bil pred dnevi odpušen iz službe magistratni uslužbenec Dolinšek. Prebivalcem občinskih hiš bo imenovani ostal še dolgo v spominu. Dolinšek je bil odličan član pogrebcev marksizma in se je zlasti ob priliki volitev v Delavsko zbornico odlikoval kot vnet agitator »plavih«, ki ga bodo sedaj lahko uvrstili v ono zbirko njegovih prednikov, ki so prav tako kričali o nacionalizmu fraze, pri tem pa olajšali državno in občinsko blagajno za težke deset- in stotisočake. Kričati je treba, pa gre!

Nekateri oboževalci Hitlerja večinoma sami dobro situirani sinovi in hčerke mariborskih nemških purgierjev, so koncem junija priredili izlet v sosedno Avstrijo. Ker so se pa preglasno izražali o ljubljanskem fuh-

rerju, so jih klerofašisti poučili, da ne trpijo na svoji zemlji, da bi kdo hvalil Führerja aus dem dritten Reich. V Avstriji se sme hvaliti samo Führerja klerofašistov, ki so oboževalci romanskega fašizma, ne pa fašizma čistokrvnih Germanov. Pravijo, da so nekatere nežne damice morale s svojimi kavaleriji v zapore, kar jih silno boli, ker se jim je to pripetilo »ausgerechnet in dem geliebten Heimatland«. Ni pa verjetno, da bi jih bila ta kura ozdravila. Zato bi bilo najbolje, da se čimprej preselijo za vedno in das »geliebte dritte Reich«.

Smrtna kosa. V torek, dne 10. t. m. je preminul 75 letni upokojeni železničar Avgust Rešek. Pokojni je bil dolga leta član svobodnih strokovnih organizacij in naročnik delavskega tiska.

Glasbeno društvo železniških delavcev in uslužbenecv v Mariboru priredi v nedeljo, dne 15. t. m. izlet v gostilno »Weber« na Pobrežju. Godba bo igrala pod vodstvom kapelnika g. Schönherria. Sodelovalo bo tudi del. pevsko društvo »Frohsinn«. Vabijo se vsi ustanovitelji, kakor tudi podporni člani, da se izleta polnoštevilno udeležijo.

Veliki izlet v mesečni priredi I. delavsko kolesarsko društvo, Maribor v soboto, dne 14. julija v Bistrico pri Limbušu. Odvoz izpred društvenega lokala »Friedau« ob 8. (20.) uri. Svetiljke je treba vzeti seboj. Gostje dobrodošli! — K polnoštevilni udeležbi vabi odbor.

Delavci in nameščenci! Jedo samo v Javni kuhinji na Slomškovem trgu št. 6.

Trbovlje

Prireditve »Počitniškega doma«. V nedeljo, 15. julija, bo priredil »Počitniški dom« Trbovlje-Hrastnik veliki družinski izlet na Mrzlico. Ker se tega izleta udeležijo tudi sodrugi iz Zagreba, vabimo tem potom vse bližnje »Svobode«, da agitirajo med članstvom, da se pridružijo temu izletu v čim večjem številu. Za plačilo in deloma za jestvine je preskrbljeno. Pri izletu sodeluje delavska godba iz Trbovelj. Vabljeni vsi.

»Prijatelji Prirode« vabi vse one, ki so bili vključeni pri društvu do razpusta, da se javijo do 31. julija v društveni pisarni pri predsedniku ali tajniku, ker je društvo začelo redno delovati.

Mežica

Važno zborovanje. Podružnica Zveze rudarjev v Mežici sklicuje za nedeljo, dne 15. julija v dvorani Konzumnega društva važno zborovanje s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo o delovanju Delavske zbornice; 2. poročilo o rudarskem zavarovanju in stanje bratovskih skladnic. Referiral bo s. Uratnik iz Ljubljane. Delavci, udeležite se zborovanja polnoštevilno.

Jesenice

Kino Radio predvaja v soboto in nedeljo ob pol 9. uri (v nedeljo ob slabem vremenu tudi ob 3. uri pop.) zanimiv film »Brod brez pristanišča« z Harryjem Pielom v gl. vlogi. Dodatki običajni. Priidite! Pod tropskim solncem, z Lepe Velezovo v gl. vlogi.

Izlet »Svobode«

V nedeljo, 8. t. m. se je vršil skupen izlet »Svobode« iz Ljubljane in bližnje okolice ter Litije, na katerem so sodelovali »Svobode« iz Črnuč, Zaloga, Dobrunj, Ljubljane, Laz, Litije in St. Vida nad Ljubljano, tamburaški zbor litijske »Svobode« in godba na pihala iz Dobrunj. Iz vseh strani so prihitali sodrugi in sodružice na prilazen griček Sv. Trojice nad Litijo, kjer so prebili v prijateljskem razpoloženju ves dan ter se tesneje navezali medsebojne stike in se navdušili za nadaljnje intenzivno delovanje in pridobivanje novega članstva med delavskim in kmečkim življenjem v ljubljanski okolici. Pri tej priliki tudi niso pozabili na sodruge avstrijske emigrante ter so zbrali

čajno politično intrigantstvo, radi katerega so morali voditelji pozicije pasti. Kakor je Trocki ustvaril rusko armado, nato pa je moral iti, tako je Röhm ustvaritelj nacionalnosocialističnih napadalnih oddelkov, ki so Hitlerja posadili v sedlo. A Trockemu je dal Stalin samo prosto vozovnico do ruske meje, Röhma so pa umorili. Vprašanje je samo, se bo li Hitler držal tako dolgo brez Röhma, kakor se Stalin brez Trockega?

»Komunisti« povsod rovarijo. Prešlo je že v navado, da se povsod, koder skušajo ljudske množice dajati duška svojemu nezadovoljstvu, pripisuje to komunistom, ki da delajo bajne po navodilih iz Moskve, čeprav o komunizmu in Moskvi niti pojma nimajo. Narod pač brca, kadar se le preveč brezobzirno ravna z njim. S takim podtikanjem hočejo navadno le tisti, ki narod gazijo, zakrivati in opravičevati svoje postopanje. Je to prav vseeno, ali se godi to kjerkoli v Evropi, ali v Ameriki, Aziji, ali v Libiji. Zadnje dni se zopet množijo poročila o komunističnih uporih v raznih krajih sveta: tako je Amsterdam bil 4. in 5. t. m. pozorišče krvavih bojov med eksekutivno in delavskimi masami, ki jih je mogla policija šele po večurnih naskokih osvojiti. Bilo je mrtvih in mnogo ranjenih. V Franciji so težki spopadi med marksistično in desničarsko fronto na dnevnem redu, skoro tako, kakor je bilo zadnje mesece pred Hitlerjevo diktaturo v Nemčiji. V Ameriki se delavski nemiri množijo: v San Francisku je prišlo ob priliki stavke pristaniških delavcev do več dni trajajočih bojov in je v svrhu njihove udušitve morala vlada poslati na pomoč policiji pet bataljonov vojaštva. Tudi tu je večje število mrtvih in ranjenih. V južnoameriški republiki Čile so komunisti skušali izvršiti prevrat, ki pa ga je vlada preprečila in 500 vstavev vrгла v ječo. Iz južnokitajskih provinc poročajo o množičnih komunističnih vstajah, v katerih so vstasi na več krajih premagali vojaštvo. Kitajska vlada je iz Nankinga poslala nad vstase močna vojaška ojačenja. Še celo zadnje krvavo razračunavanje v Nemčiji bi Hitler in Göring rad potaknila marksistom, češ, da so zrevolucionirali pristaše ubitega Röhma. In tako dalje, brez konca.

Biser med žitnimi

kavami je

Saj jo poznate!

„Ameriško“ pismo

»Cleveland«, julija 1934.

Dragi urednik,

po naključju sem dosegel in Vam morem poslati doslej popolnoma neznan podrobnosti, ki se tičejo spora med ameriški Slovenci radi osebe, kateri naj se postavi spomenik v parku narodov v Clevelandu. Ali Baragi ali Cankarju, tako se glasi spor med Slovenci, ki je po zaslugi nekih framasonskih lističev zašel celo v drugojezično Ameriko. Za spor so namreč doznali tudi Očipve Indijanci, med katerimi je svojčas deloval Baraga. Ti so se zanimali, kdo bi bil Cankar, in so po intrigi nekega framasona dognali, da je bil to pisec »Hlapca Jerneja«. Dali so si to povest prevesti na svoj jezik in glejte čudo: vidni filozofski mislec med Očipve Indijanci, znani Rdeči gad, je ugotovil, da opisuje »Hlapec Jernej« v eni osebi kolektivno jernejsko usodo Indijancev, odkar so jim Bledokožci začeli priušati svoje kulturne in verske dobrbte. Očipve Indijanci so zastrmeli, ko so brali umetniško izbrane bisere pripovedniškega talenta in spoznali, da jim je popolnoma nepoznan narodič na jugu Evrope dal umetnika, ki je tako lepo opeval njih lastno narodno usodo. Sklenili so poslati v Cleveland k slovenskemu odboru za postavitev spomenika v parku narodov deputacijo, ki je res prišla prošli teden tja in predlagala sledeče: Ako postavite Slovenci v svojem sektorju parka spomenik Frideriku Baragi, dovolite, da prevzamemo mi skrb za postavitev spomenika Ivanu Cankarju v indijanskem sektorju parka. Izročite nam torej od občine Ljubljana (nekje v Evropi) vposlani Vam kip Ivana Cankarja, ki ga plačamo, z denarjem pa naročite in plačajte kip, ki ga ločete sami postaviti.

Izvestni, ta čas prevladujoči krogi v slov. odboru so sprejeli ta nepričakovani predlog z neprijaznimi obrazi in eden izmed njih je stavil predlog, naj se išče kompromis na podlagi zamene krstnih imen oben spomenikovcev, t. j. napis na obeh spomenikih naj se glasi: na enem Ivanu Baragi, na drugem: Frideriku Cankarju, drugače naj se pa predlogu Indijancev ugodi — že zaradi dolarjev, ki jih prinašajo. Ta predlog je pa propadel, ker je drugi član odbora, o katerem so šele naknadno izvedeli, da je framason, opozoril, da bi v tem primeru dobili spomenike dve osebi, ki sta sploh neznan, in se po vrhu ne ve, da-li sta živel. Sklenjeno je bilo, da naj odloči o tem vprašanju clevelandska občinska uprava, katero so pa nekateri člani odbora po ovinku opozorili, da v Clevelandu najbrže ni nobenega Očipve Indijanca, da potemtakem Ivanu Cankarju ni mogoče postaviti v parku narodov spomenika, ker ni zanj sektorja, temveč naj se Indijancem dopove, da je v preriji dovolj prostora. Framasonskim Slovencem se je pa v zadnjem času posrečilo iztakniti Očipve Indijanca, starega 150 let (žal pogana), ki pa je rojen v Clevelandu.

Mr. Pavliha.

Od Maribora do Prage

Po III. delavski Olimpijadi

Novi avtokar mestne občine mariborske je napravil prvo poskusno vožnjo in ponosno odpeljal 34 sodrugov in prijateljev iz Maribora v Prago. Med izletniki sta bila po en sodrug iz Celja in Ljubljane.

Točno, kakor malokdaj, so se vsi izletniki znašli ob napovedani uri pred Delavsko zbornico ter nestrno čakali na prihod »rdečega Franceljina«. Ob pol 4. uri zjutraj smo jo odkurili proti št. 11ju, kjer smo imeli prvi odmor, ki je trajal nad pol ure. Tu smo bili po predpisih pregledani.

Od tod smo se po lepi cesti vozili preko Graza do Brucka, kjer smo se nekaj minut ustavili. Razgovarjali in premišljevali smo o usodnih februarjskih dnevih avstrijskega proletarijata, o njegovem trpljenju za svobodo in pravico, o usodnih dogodkih, ki so se odigrali baš na teh tleh.

Iz Brucka smo se vozili proti Leobnu, kjer smo korporativno odšli na grob februarkega junaka, nepozabnega s. Wallischa, na katerega je v znak spomina in hvaležnosti, naše vrle sodružice položile šopek rdečih nageljnov.

Iz Leobna nas je cesta vodila preko neštevilnih klancev do Steyrija. Ta vožnja je bila sicer dolga in za našega »Franceljina« težavna preizkušnja, ali nudila nam je toliko naravnih lepot in užitka, da je čas zelo hitro potekal in se nihče ni dolgočasil. V Steyriju smo imeli prvi daljši odmor, ki smo ga porabili za obed. Takoj po prihodu je občinstvo opazilo naš lepi avtokar, ga obklojilo in občudovalo. Čez nekaj minut je bil med nami zastopnik občine in tujsko-prometne zveze in nas povabil, da si ogledamo znamenitosti mesta, kar smo pa morali odkloniti, ker nismo imeli za to dovoljenega časa.

Ob 15. uri smo po krásni avtomobilski cesti vozili preko Linza do češkoslovaške meje, kjer smo imeli zopet nepredvideni odmor, ki je trajal nad eno uro. Nato smo zdrknili po krásni cesti do Budjeva. Tu so

nas že od 16. ure čakali naši češki sodrugi, med njimi slov. rojak profesor Vuza. Ogledali smo si Delavski dom, center mesta, in se samoočebno umevno naučili svežega budjeviškega »pivčka«. Le par abstinentov je tudi v tujini ostalo zvestih svojemu malinovcu.

Ob 22. uri se je pot nadaljevala proti Pragi, kamor smo došli šest ur kasneje kot pa smo računali — ob 2. uri zjutraj. Zastopniki Olimpijskega odbora s. Steinom in Pilnačekom na čelu so nas, navzlic poznim noči pričakali na periferiji mesta in nas prav pristrčno pozdravili in si že s tem činom pridobili naša srca. Po pozdravnih formalnostih smo, sledeč avtomobilu olimpijskega odbora nadaljevali vožnjo po krásnih praških ulicah do našega »hotela«, v telovadnici šole v Stepanski ulici št. 8. Tu smo imeli zelo dobro urejen in snažno skupno prenočišče.

Pot iz Maribora do Prage je z vsemi prostovoljnimi in prisiljenimi odmori trajala polnih 22 ur. Bila pa je nadvse prijetna in kratkočasna. Vsi izletniki, mešani po spolih, letih, poklicih in temperamentih, so bili ves dan židane volje. Naše delavske in narodne pesmi so odmevale vso pot. Ni bilo večjega mesta in kraja, skozi katerega smo se vozili, da ne bi zapeli vsaj par pesmic.

Medpotoma ni manjkalo duhovitih in šaljevih dovtipov in smeha. Pri tem delu programa so se najbolj odlikovali Edo, Jaka, Gojko, Tončka in drugi. Vsak je bil mnenja, da tako lepega in kratkočasnega potovanja še ni doživel. Kljub dolgi vožnji smo bili vsi sveži in židane volje, da se nam še spati ni dalo. Ob 6. uri smo bili vsi pokonci in smo nestrno čakali na prvo točko programa: ogled Prage. Prva naša pot je vodila v Delavski dom, kjer smo se seznanili z raznimi sodrugi in si nato pod spretnim vodstvom urednika g. Strakaty-ja ogledali glavne znamenitosti Prage, zlasti pa Hradčane od zunaj in znotraj. Vtisi, katere smo dobili v prvem poldnevu so bili nepopisni. Vse mesto je bilo ovito v rdečo in državne zastave, ulice polne izletnikov z olimpijskimi znaki, kateri so govorili vse evropske jezike in se kljub temu med seboj popolnoma razumeli. Vsak je videl v drugem sodruga in istomišljenika. Vsi smo se počutili, kakor doma med svojimi znanci in sodrugi. Gostoljubje je v Pragi doma.

Popoldne istega dne se je pričel tudi za nas oficijelni spored. Bile so sportne prireditve, koncerti in drugo. Vsak si je izbral, kar mu je prišlo. Ob 17. uri je mestni župan dr. Baxa povabil zastopnike zunanjih izletnikov na čajanko, katere namen je bil predvsem ta, da so se sodrugi in gostje med seboj spoznali in se o vseh mogočih vprašanih razgovarjali. Na čajanki smo se srečali z Vanderveldejem, dr. Winterjem, dr. Deutschem in drugimi odličnimi sodrugi iz delavskega gibanja cele Evrope. Gostom je z največjo ljubeznivostjo stregla gospa županja, ki je po rodu Hrvatica.

Zvečer istega dne nas je Praga iznenadila s čarobno razsvetljavo mesta. Nepopisno lep je bil pogled na razsvetljene Hradčane, na umetno razsvetljen vodomet na Vltavi, na magistrat in muzej na Vaclavski namesti.

Drugi dan je bil zaključek olimpijskih prireditev, z obhodom po mestu in s popolnansko telovadno prireditvijo. Te prireditve so bile triumi delavske zavednosti in mednarodne solidarnosti. Že ob 6. uri zjutraj so se telovadci in drugi sportniki pričeli zbirati na določenih mestih. Nam Jugoslovanom in drugim inozemcem je bilo določeno mesto zbiranja na Vinohradih ob vodarni, odkoder se je pričel sprevod. Ko smo ob določeni uri prišli na mesto, nas je že čakala naša tabla z napisom »Jugoslavija« ter dve veliki rdeči zastavi, kateri sta v sprevodu ponosno nosila naša sodruga: Ljubljane in Črnogorec.

Na čelu spreveda, ki je pričel ob pol 10. uri, so korakali predstavniki češkoslovaškega socialističnega gibanja. Nato pa so sledila zastopstva raznih držav Evrope in Amerike, nad 350 ščitbundovcev z zastavo internacionale na čelu, kateri so kljub terorju prišli iz Avstrije, deloma peš, deloma na kolesih in po železnici ter so zbužali največjo pozornost in bili deležni simpatij in ovacij vse proletarske Prage. Za Avstrijci so korakali gostje iz raznih držav, in sicer po abecednem redu, tako, da smo mi Jugoslovani korakali za Holandci, za nami pa Madžari. Za inozemci so korakali člani Delavskih telovadnih enot v krojih. Bilo jih je toliko, da je sprevod trajal cele tri in pol ure, preden so se vse mase izile na rotoški trg, kjer so se vršili pozdravni govori.

Na obeh straneh ulice, koder se je po-

mikal sprevod, so ogromne mase delavstva z nepopisnim navdušenjem pozdravljale inozemske sodruge in domače telovadce. Razume se, da smo tudi mi iz spreveda odzdravljali z istim navdušenjem. Naš pozdrav »Družnost« se je razlegal po vseh praških ulicah. Bilo nas je samo 40, ali bili smo glasni in deležni velikih simpatij in povsod navdušeno pozdravljeni. Vse hiše, koder se je pomikal sprevod, so bile okrašene z zastavami in okna polna gledalcev, ki so z robci in zastavicami pozdravljali sprevod.

Dopoldanska prireditev je trajala od 9. do pol 14. ure in je končala brez najmanjšega incidenta. Delavski samaritani in zdravniki so bili ves čas brez posla, ker razen par slučajev ni nihče rabil zdravniške pomoči.

V nedeljo popoldne je bil zadnji nastop olimpijade, ki je trajala od 5. do 8. julija. Jugoslovani smo imeli na podlagi znaka le pravico do stojišč. Na vseh treh straneh stojišč pa je silovito pripekalo solnce in ljudstvo se je trlo. Vse je bilo razprodano. 120.000 ljudi je mrgolelo na tem velikanškem stadionu. Kljub temu pa so prireditelji olimpijade izkazali Jugoslovanom tolikšno pozornost, da smo dobili najlepše prostore, sedeže, na senčni zapadni tribuni, tik pod ložami reprezentantov. Tam smo potem ves popoldne od 3. do 9. ure zvečer s pritajenim dihom sledili razvoju reš nepopisno mogočih uspehov smotrenega kulturnega in organizacijskega dela češkoslovaških sodrugov. Bila je silna demonstracija socializma in demokracije, pa tudi udanosti k tej demokratično in v socialnem duhu vladani Češkoslovaški republiki. Demonstracija udanosti, pa ravnatoka odločne samozvesti, ki je na vsa usta zavpila: »Tu smo, toliko nas je, z nami morate računati.« Na tribunah so bili predstavniki delavskega gibanja, pa tudi ministri, člani socialistične stranke, a tudi ostala vlada s številnimi zastopniki tujih poslaništev so bili navzoči, med njimi jugoslovanski poslanik dr. Orizogono in tiskovni ataše g. M. Majce, ki nas je obiskal na tribuni.

Naslednji dan, v ponedeljek, dne 9. t. m. smo z avtobusom odbrzeli po lepo asfaltirani — mestoma z granitnimi kockami tlakani — cesti proti proletarskemu Dunaju in od tam domov.

Delavski pravni svetovalec

Še mezda in orožne vaje. — Obenem odgovor v Hrastnik.

§ 221 o. z.

Vprašanje: Neki rudar je moral k orožnim vajam, kjer je bil 28 dni. Zahteval je nato pri rudniku v Hrastniku mezdo, ker je bil zadržan vršiti svojo službo radi opravljanja vojaške vežbe in je trajalo njegovo službeno razmerje nepretrgoma že leto dni. Pri rudniku pa so napravili rudarju sledeči račun: Ker se je za časa vojaških vežb delalo samo 9 dni, so priznali rudarju le za teh 9 dni po 38 Din, kar je zneslo Din 342.—. Od tega pa so odbili za 28 dni manje 4 nedelje, t. j. za 24 dni po 10 Din, skupaj Din 240, češ da je toliko vredna hrana in prenočišče, katero je dobival rudar v tem času pri vojakih. Oprli so se pri rudniku s tem odteglajem na določilo § 221 obrt. zak., ki pravi, da ima službojemalec pravico do mezde v vojaških vežbah, če za ta čas ne prejema od države ustreznih odškodnine. Pa še od tega ostanka Din 102 so odtegnili prispevek za bolnišni in bratovski skladnico, tako da bi rudarju za mezdo ob času vojaških vežb nič ne ostalo, ampak bi bil obratno še on dolžan rudniku. Ima pa ženo in dva otročiča.

Odgovor: Računarji pri rudniku so res napravili imeniten račun in podali silajen zgled, kako se da najbolje določilo socialne zakonodaje zviti v škodo delavca. Toda zakonodajalec § 221 obrt. zak. obsebumljivo ni izdal radi tega, da bi povzročil državljano-delavcu, ko gre služiti domovini, dolge. Nasprotno, namen tega zakonitega določila je ta, da omogoči v času odsotnosti delojemalca pri vojaških vežbah tudi živ-

ljenje rodbini, ženi in otrokom, ki jih država ne more pustiti doma stradati, kadar pokliče družinskega očeta v vojaško službovanje. »Ustrezna odškodnina« torej ni hrana in stanovanje, ki jo ob sebi umljivo sprejema vsak v vojaških vežbah in je radi tega zakonodajalcu ni bilo treba posebej navajati. Stanovanje mora itak delavec imeti in plačevati, bodisi z delom ali denarjem, tudi ob času vojaških vežb. Rodbina rabi v tem času ravnatoka stanovanje. Postelja v kasarni, četudi brezplačna, torej za rudarja na vojaških vežbah ni mogla biti nikaka odškodnina. Isto pa velja tudi za hrano. Radi tega, ker je mož odsoten, večinoma žena ne skuha doma mnogo manje. Splošno je priznано načelo, da se pri domačem kuhanju »za enega več ali manje ne pozna mnogo.« Kuriti je treba ravno toliko, zabele večinoma tudi, obraba kuhinjske posode je ista itd. Če je torej delavec dobival ob vojaških vežbah hrano, s tem tudi ni dobil nikake ustrezne odškodnine in mu rudnik iz tega naslova ne more odtegovati mezde. Ustrezna odškodnina bi bila le plača v denarju, kot so jo n. pr. vojaši dobivali v precejšnjih zneskih po prevratu poleg hrane in stanovanja.

Rudnik mora torej plačati rudarju vso mezdo za čas opravljanja vojaških vežb, in sicer za toliko dni, kot se je delalo pred odhodom na vojaške vežbe. Če je rudnik potem skrčil delovne dneve, to ne more škoditi rudarju, ki je bil v tem času na vojaških vežbah. Če rudnik kljub temu ne bo hotel plačati, bo pač potrebna tožba, da se zadeva enkrat za vselej razčisti pred sodiščem.

Če si z naročnino v zaostanku, jo poravnaj takoj! Pomisli, da se morajo delavski listi vzdrževati izključno z lastnimi sredstvi. ...

ruskih delavcev, organiziranih v zvezi za podpiranje letalstva, po načrtih inženirja Tjepalova v ruski tovarni za letala. Letalo je dolgo 63 metrov, težko 42 ton in ima 8 motorjev, vsakega po 7000 konjskih sil. Razen posadke ima prostora še za 72 oseb. Poleg družabnih prostorov je v letalu še konferenčna dvorana, kino, fotografski atelje in tiskarna. Seveda ne manjka tudi radio-oddajni aparat. V letalu se lahko med poletom tiska kompletan časopis, brošure in zadostne množine letakov, ki se bodo iz letala trosili na zemljo.

Zahvala. Podpisani se najlepše zahvaljujem krojaški strokovni organizaciji, izrecno predsedniku s. Beležu za njegov trud in pa sodrugom, ki so me privedli na pot v življenje kot proletarca. S pomočjo organizacije in s. dr. Reimana sem dosegel moje pravice, za katere sem se potegoval. Brez nje in brez nasvetov s strani sodrugov ne bi mogel doseči to, kar mi je pripadalo. Zahvala gre tudi »Delavski Politiki«, katero sem spoznal za vodnico mojega življenja. Delavstvo naj bo prepričano, da

naide svoje pravice samo v strokovni organizaciji in dobi nasvete od vodnikov in zaupnikov delavskega razreda. Vsakemu delavcu najtopleje priporočam »Delavsko Politiko« kot voditeljico v njegovem življenju. Josip Stupan.

»Prijetelj Prirode«
»Prijetelj prirode« Maribor. V nedeljo, dne 15. julija 1934 izlet v Dolgoše — kopanje. Odhod izpred Kralja Petra trga ob 7. uri zjutraj.

CENE GOVORE!

Plašči za dame že od Din 190'.
Obleke za moške že od Din 170'.
Obleke za fante že od Din 60'.

Dosežen je naš cilj — Oblekli smo vse ljudi dobro in poceni!

Prepričajte se o vsem brezobvezno v naših prodajalnah

TIVAR-OBLEKE

Najboljši cviček

iz Gadove peči ter pristna štajerska vina toži

VINARNA A. BRIŠKI

Ljubljana, palača »Grafika«.

Kupujte svoje potrebščine pri naših inserentih.